

A FIZETÉSIMÉRLEG- ÉS A KÜLFÖLDDEL SZEMBENI BEFEKTETÉSIPOZÍCIÓ-STATISZTIKÁK ÖSSZEÁLLÍTÁSA SORÁN ALKALMAZOTT MÓDSZERTAN

Általános megjegyzések

A fizetési mérleget, valamint a nem rezidensekkel szemben fennálló követelések és tartozások állományának nagyságát, illetve azok változását tartalmazó statisztikák összeállításáért Magyarországon a jegybank a felelős. 2014-ig a fizetési mérleg összeállítása során követett nemzetközi statisztikai módszertan az IMF által kiadott Balance of Payments Manual 5. kiadása (BPM5), ezt követően a 6. kiadás lesz (BPM6).

A statisztikák összeállításához szükséges adatgyűjtések általános jogszabályi hátterét a jegybanktörvény (2001. évi LVIII. törvény a Magyar Nemzeti Bankról), valamint a statisztikáról szóló (1993. évi XLVI.) törvény biztosítják. Az adott évre szóló adatszolgáltatási kötelezettségeket az évente frissülő MNB-rendelet, valamint az Országos Statisztikai Adatgyűjtési Program (OSAP) tartalmazza. A jelentések táblázatainak tartalma, valamint a kitöltésükhöz szükséges részletes módszertani leírások elérhetők az MNB honlapján.¹

Az MNB-vel szemben támasztott nemzetközi adatszolgáltatási kötelezettségekből eredő adatigények bővülése, a pénzügyi kapcsolatok növekvő bonyolultsága, illetve a nemzetközi szabályozási környezet változása módszertani váltást tett szükségessé a statisztikai adatgyűjtésben is. A Magyar Nemzeti Bank a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) együttműködésével 2008-tól új, közvetlen jelentéseken alapuló adatgyűjtési rendszert vezetett be a fizetésimérleg-statisztikák összeállítására. Több fizetésimérleg-instrumentum esetében a KSH által gyűjtött adatok átvétele történik, ezek: áruforgalom (2003-tól), üzleti szolgáltatások és idegenforgalom (2004-től), egyéb szolgáltatások (2005-től), munkavállalói jövedelem, valamint az EU- és lakossági transzferek (2008-tól).

Míg a fizetési mérleg korábbi összeállítása nagyrészt a pénzáttalások jogcímezésén alapuló hitelintézeti jelentésekre támaszkodott, az új rendszerben ezek helyett az MNB - ahol ő a felelős az adatgyűjtésekért - a gazdasági szereplőktől közvetlenül szerzi be a szükséges információkat. A fizetési mérleg összeállításában központi szerep jut az MNB által 2008-tól elrendelt adatszolgáltatásokat havi gyakorisággal teljesítő jelentős gazdasági szereplőknek, a negyedévente vagy évente jelentő kis- és középvállalati mintának (értékhatár alapján), a mindezeket kiegészítő területspecifikus kérdőíves felméréseknek, valamint a különböző becslési eljárásoknak.

---

¹ Lásd fizetési mérleg minisite: <http://fma.mnb.hu/>

Munkamegosztás a KSH és az MNB között

Fizetési mérleg instrumentumai	Pénzügyi és nem-pénzügyi vállalatok	Kormányzat	Háztartások
Áruk		KSH	
Szolgáltatások		KSH	
Munkavállalói jövedelmek		KSH	
Közvetlentőke-befektetések jövedelmei		MNB	
Portfólióbefektetés jövedelmek		MNB	
Egyéb befektetés jövedelmek		MNB	
Folyó transzferek	KSH/MNB	KSH	KSH
ebből: EU-transzfer		KSH	
Tőke-transzferek		KSH/MNB	
ebből: EU-transzfer		KSH	
Közvetlentőke-befektetés - részvény		MNB	
Közvetlentőke-befektetés - egyéb tőke		MNB	
Portfólióbefektetések		MNB	
Pénzügyi derivatívák		MNB	
Egyéb befektetések		MNB	

A devizanemenként jelentett havi forgalmi (flow) adatok az MNB hivatalos napi deviza középárfolyamainak munkanapokkal súlyozott havi átlagán kerülnek forintra átszámításra és nemzetgazdasági szintű összegzésre. A halmozott, illetve negyedéves forgalmi adatok az egyedi havi adatok összeadásával számíthatók. Az ugyancsak devizanemenként jelentett állományi (stock) adatokat az MNB időszak végi hivatalos napi deviza középárfolyamain számítjuk át forintra és összegezzük. Az euróban publikált adatok a forintadatok havi átlagos (forgalmi statisztikák), illetve negyedév végi (állományi adatok) HUF/EUR árfolyamon történő átszámításával adódnak (az 1999 előtti statisztikákban az ecu azonos az euróval).

A közzétett fizetésimérleg-statisztika négy intézményi szektort különböztet meg:

- az MNB-t mint monetáris hatóságot,
- az egyéb monetáris intézményeket (bankok, szakosított hitelintézetek, szövetkezeti hitelintézetek és a pénzügyi alapok),
- az államháztartást (központi kormányzat, a helyi önkormányzatok és a társadalombiztosítási alapok), valamint

- az egyéb szektorokat (a nem pénzügyi vállalatok, az egyéb pénzügyi közvetítők, a pénzügyi kiegészítő tevékenységet végzők, a háztartások és a háztartásokat segítő nonprofit intézmények).

Magyarországon az MNB 2006. január óta állítja össze külön a speciális célú vállalatokkal (SCV-k) együtt és a speciális célú vállalatok nélkül a fizetési mérleget és a hozzá kapcsolódó állományi statisztikákat az SCV-adatok torzító hatásának kiküszöbölésére. A kétféle adat nagymértékű eltéréseinek értelmezése nehézséget okoz minden olyan ország esetében, ahol - hozzánk hasonlóan - jelentős a speciális célú vállalatok tevékenysége.

A társaságiadó-törvény 2002. novemberi módosítása következtében Magyarországon 2003. január 1-je után már nem lehetett off-shore státusú vállalatot alapítani, illetve a már meglévő off-shore társaságoknak legkésőbb 2006. január 1-jével normál státusúvá kellett átalakulniuk. A volt off-shore cégeknek a jogi státus megszűnésekor jellemzően két típusa volt jelen Magyarországon. Az egyik, ahol a magyar leányvállalatok jobbra passzív közvetítői szerepet játszottak a tranzakciókban, így rezidensekkel folytatott tranzakcióikból származó jövedelmük elhanyagolható volt. Ezeket, amennyiben tevékenységüket nem változtatták meg, a speciális célú vállalatok közé soroltuk. A másik típus pedig azon off-shore vállalatokat tartalmazza, amelyeknek volt valamilyen reálgazdasági tevékenysége is, vagy amelyek normál tevékenységre váltottak. Ezeket a normál cégek közé soroltuk át.

A rezidens vállalatokon belül a speciális célú vállalatok körének meghatározását az MNB a KSH-val közösen végzi. Az SCV-regiszter összeállításához a rendelkezésre álló mutatók közül azokat használjuk fel, amelyek jól megragadják ezen vállalatok legfőbb jellemzőjét, vagyis azt, hogy tevékenységüket alapvetően külföldön folytatják és hazai gazdasághoz való kapcsolódásuk minimális.

A gyakorlatban használt kritériumok:

- Mérlegükben a reáleszközök súlya elhanyagolható a pénzügyi eszközökhöz képest, s ez utóbbiakat alapvetően részesedések, tartósan adott kölcsönök és értékpapírok testesítik meg.
- Árbevételük döntően exportból származik és éves szinten nem haladja meg az 500 millió Ft-ot.
- Jellemzően alacsony a foglalkoztatott létszám (1-3 fő).
- Jellemzően nagy jegyzett tőkével (tőketartalékkal bírnak), amelyet azonnal kihiteleznek, vagy részesedést vásárolnak külföldön, vagy külföldi fiókállalatot hoznak létre.
- Nincs magyar leányvállalatuk. Amennyiben azonban egy rezidens vállalatra és rezidens leányvállalatára együtt igazak az SCV-kritériumok, azaz hogy tevékenységük döntően a külföldhöz kapcsolódik, abban az esetben a két vállalatot együtt tekintjük SCV-nek.
- Anyagköltségük elhanyagolható.
- A vállalkozás neve utal az „off-shore jellegű” tevékenységre.

A külföldi tőke mozgások által jelentősen érintett országokban - így Magyarországon is - gondot okoz a nemzetgazdaság külső finanszírozását nem érintő - átfolyó - tőke hatásának értékelése és kezelése. **Átfolyó tőkének** egy nemzetközi vállalatcsoporton belüli olyan tranzakciókat nevezünk, amelyek átfolyanak a gazdaságon anélkül, hogy hatással lennének rá. Nem magyarországi fejlesztéseket, beruházásokat, egyéb tevékenységeket finanszíroznak, ezért torzítják a közvetlentőke-befektetések egyes összetevőiről² készített statisztikákat. Így a statisztikai adatokra gyakorolt hatásuk nagyon hasonló a speciális célú vállalatok hatásához. Emiatt 2012 szeptembere óta az MNB honlapján külön táblában kerülnek bemutatásra 2008-ig visszamenőlegesen az átfolyó tőke tranzakciók.

Átfolyó tőkeként kerül többek között kimutatásra, ha egy magyar vállalat külföldi befektetőtől kapott részvény és egyéb részesedés befektetését külföldi érdekeltség megszerzésére, létrehozására,

² Ezzel megnövelik a külföldiek magyarországi befektetéseinek és a magyarok külföldi befektetéseinek értékét, vagy egy befektetési irányon belül a részvény és egyéb részesedés és az egyéb tőke mozgások értékét, vagy az egyéb tőke mozgásokon belül a követelés és tartozások szarait.

tőkeemelésére fordítja, vagy a részvény és egyéb részesedés formájában a külföldi befektetőtől kapott forrásból hitelt helyez ki külföldre. Itt kerül kimutatásra a külföldi befektetőktől, egyéb vállalatcsoport tagoktól kapott hitelből történő külföldi részesedésszerzés, vagy a külföldi leányvállalathoz, külföldi vállalatcsoport taghoz történő hitelkihelyezés is. Nem tekintjük átfolyó tőkének a külföldi hiteltartozás/követelés átváltását tőkeemelésre, vagy tőkeemelésből külföldi hiteltartozás/követelés visszafizetését, külföldi vevő követelések szállítói tartozások rendezését, továbbá a külfölddel kapcsolatos eszközportfólió átrendezését (hitelkövetelés helyett részvénykövetelés).

A Magyar Nemzeti Bank 1996-ban csatlakozott a Nemzetközi Valutaalap különleges adat-közzétételi szabványához (SDDS³), s ennek keretében a fizetési mérlegre (és a szabványban előírt többi makrogazdasági statisztikai kategóriára) vonatkozóan metaadatokat, valamint átfogó módszertant is közöl.

Hazai publikáció

A külfölddel kapcsolatos statisztikáit az MNB forintban és euróban teszi közzé az előre meghirdetett publikációs naptár szerint a sajtóban és az internetes honlapján keresztül. A publikációs naptár évente kétszer, júniusban és decemberben kerül frissítésre. Az MNB a fizetésimérleg-statisztikákat negyedévente, a tárgynegyedévet követő 90. napon publikálja. A negyedéves adatok publikálásával egyidejűleg kerül sor a tárgyidőszakot megelőző, időszakok revideálására. Mivel a fizetésimérleg-statisztikához az MNB a KSH adatgyűjtéseiből átvesz adatokat, a revíziós politika függ a különböző adatforrások revíziós ciklusától. Márciusban és szeptemberben hosszabb a revíziós időszak (3 év), júniusban és decemberben azonban csak a „nyitott év” adataira vonatkozik. A fizetésimérleg-statisztika revíziós politikájára nézve mindez azt jelenti, hogy egy normál revíziós ciklust tekintve a fizetési mérleg adatai gyakorlatilag a tárgyévet követő 11 negyedév elteltével tekinthetők véglegesnek.

Éves fizetésimérleg-adatot először a tárgyévet követő kilencedik hónapban közöl az MNB, amely már tartalmazza a vállalati kérdőívek alapján elkészült részletes, ágazati és országbontást is tartalmazó működőtőke - statisztikákat, valamint az éves kérdőívekből származó eredményadatok alapján előzetes adatot az újrabefektetett jövedelmekre vonatkozóan.

Az éves adatok először a tárgyévet követő 15. hónapban kerülnek revideálásra, a végleges fizetésimérleg-adatok pedig a tárgyévet követő 33. hónapban kerülnek közzétételre.

Bővebben a 2012-ben megjelent [kiadványunkban](#) olvashat a fizetésimérleg- és a külfölddel szembeni befektetésipozíció-statisztikák összeállításáról.

A fizetési mérleg és a külfölddel szembeni befektetési pozíció fő részei és instrumentumai

A fizetési mérleg fő részei és instrumentumai fejezetben az egyes instrumentumok kerülnek bemutatásra. A pénzügyi mérleg tételei esetében a tranzakciós és állományi adatokat az adott instrumentumon belül tárgyaljuk. Igyekeztünk minden tétel esetében standard szempontokat követni, így minden leírás tartalmaz egy rövid ismertetést az adott instrumentumról, a felhasznált adatforrás(oka)t, az esetlegesen alkalmazott becslés(eke)t, az instrumentum módszertani specialitásait, valamint az alkalmazott revíziós politikát vele kapcsolatban.

---

³ Az SDDS magyar oldalát lásd itt:

<http://dsbb.imf.org/Pages/SDDS/CtyCtgList.aspx?ctycode=HUN>

I Folyó fizetési mérleg

1. Áruk

2. Szolgáltatások

3. Jövedelmek

3.1. Egy évnél rövidebb ideig alkalmazottak díjazása

3.2. Közvetlentőke-befektetések jövedelmei

3.2.1. Részvény és egyéb részesedés jövedelme

3.2.1.1. Osztalék és felosztott jövedelem

3.2.1.2. Újrabefektetett jövedelem

3.2.2. Egyéb jövedelmek

3.3. Portfólióbefektetések jövedelmei

3.4. Egyéb befektetések jövedelmei

4. Viszonyzatlan folyó átutalások

II Tőkemérleg

5. Viszonyzatlan tőkeátutalások

6. Nem termelt, nem pénzügyi javak forgalma

III Pénzügyi mérleg

7. Közvetlentőke-befektetések

7.1. Külföldön

7.1.1. Részvény, egyéb részesedés és újrabefektetett jövedelem

7.1.1.1. Részvény és egyéb részesedés

7.1.1.2. Újrabefektetett jövedelem

7.1.2. Egyéb tőkemozgás

7.2. Magyarországon

7.2.1. Részvény, egyéb részesedés és újrabefektetett jövedelem

7.2.1.1. Részvény és egyéb részesedés

7.2.1.2. Újrabefektetett jövedelem

7.2.2. Egyéb tőkemozgás

8. Portfólióbefektetések

9. Pénzügyi derivatívák

10. Egyéb befektetések

IV Tévedések és kihagyások egyenlege

V Teljes fizetési mérleg

VI A nemzetközi tartalékok változása

I. Folyó fizetési mérleg

A fizetési mérleg részeként a **folyó fizetési mérleg** a reálgazdasági tranzakciókat (az áruforgalomhoz és a szolgáltatásokhoz kapcsolódó ügyleteket), a befektetések tulajdonlásához kapcsolódó - kamat és osztalék - jövedelmeket, a munkavégzésből származó jövedelmeket és a viszonzatlan folyó átutalásokat veszi számba.

A folyó fizetési mérleg egyenlege az ország külfölddel szembeni megtakarítói pozícióját tükrözi, míg a folyó fizetési mérleg és a tőkemérleg együttes egyenlege az ország külfölddel szembeni finanszírozási igényét vagy finanszírozási képességét fejezi ki.

1. Áruk

Az árukon belül az export és import szárazon kívül nem publikálunk további részletezést.

Az áruk magukban foglalják a rezidensek és nem rezidensek közötti általános termékforgalmat, a bér munkát, a javítást, a nem rezidens szállítóeszközök által a statisztikát összeállító országban igénybe vett üzemanyagot és egyéb ellátmányt (illetve a rezidens szállítóeszközök által külföldön igénybe vett hasonló tartalmú árukat), valamint a nem monetáris célú - a nemzetközi tartalékok részét nem képező - aranyat.

A fizetési mérleg áruk sorának elsődleges forrása a KSH által összeállított külkereskedelmi statisztika.

A külkereskedelmi és a fizetésimérleg-statisztika (illetve nemzeti számlák szerinti külkereskedelem) közötti módszertani eltérések miatt azonban a fizetési mérleg (és a nemzeti számlák) részére átadott külkereskedelmi adatokon a KSH az alábbi módosításokat végzi el:

- A fizetési mérlegben az áruforgalmi adatoknak az exportáló ország határán vett értéken (f.o.b. paritáson) kell szerepelniük, ezért a fizetési mérlegben a külkereskedelmi statisztika által Magyarország határán vett értéken (c.i.f. paritású) elszámolt import adatát annak f.o.b. paritású értékével kell helyettesíteni.
- A külkereskedelmi adatgyűjtés sajátosságai következtében a Magyarországon csak áfa-regisztrációval rendelkező nem rezidens vállalatokhoz kapcsolódó áruforgalom olyan hozzáadott értéket tartalmaz, amely nem a rezidens gazdasághoz tartozik, ezért a fizetési mérlegből - és a nemzeti számlákból - ezt a hozzáadott értéket egy becsült korrekció keretében el kell távolítani. Ezzel párhuzamosan a külkereskedelmi adatok nem tartalmazzák a rezidens vállalatok által külföldön létrehozott áfa-regisztrációkon keresztül elszámolt hozzáadott értéket, amely a rezidens gazdasághoz tartozik, így a fizetési mérleghez - és a nemzeti számlákhoz - ezt egy becsült korrekcióval hozzá kell adni.
- A külkereskedelmi termékforgalomban bruttó módon jelenik meg a térítárúk forgalma, amely a fizetési mérleg módszertana szerint stornó tétel, ezért ezzel kapcsolatban szintén korrekcióra kerül sor a KSH-tól kapott áruforgalmi adatokon. A statisztika térítárúként kezeli azokat a termékeket, amelyek a határátlépést követően változatlan állapotban visszakerülnek az eladóhoz, a vevő nem tart rájuk igényt (nem azonos így ez a kör például a különböző termékkiállításokra kiszállított, majd visszavitt árukra, amelyek esetében eleve nem történt adásvétel). A térítárúval kapcsolatos korrekció az áruforgalmi egyenleget nem érinti (exportból import stornó, importból pedig export stornó lesz).

A fizetési mérleg áruforgalom bizonyos tételei (pl. a járművek üzemanyagtartályában lévő, ún. bunker üzemanyag vagy a javítási díj) nem szerepelnek a külkereskedelmi termékforgalomban.

Ezekre a forgalmakra a negyedéves szolgáltatás kérdőívek alapján szintén a KSH-tól vesszük át az adatokat, s egészítjük ki velük a jelentett áruforgalmi adatokat.

Az áruk között elszámolt pénzügyi lízing a lízingelt áru piaci értékén az áruforgalom általános elszámolási elveinek megfelelően kerül számbavételre. A pénzügyi lízinghez kapcsolódóan finanszírozó tételként az egyéb befektetések között hitelköveteléseket vagy -tartozásokat számolunk el.

Az áruk esetében márciusban revideálja a KSH az előző év 1-12. hónapját, szeptemberben az előző év 1-12. hónapját és a tárgyév 1-6. hónapját. Ezeket a revíziókat az MNB saját márciusi és szeptemberi publikációjában figyelembe veszi.

2. Szolgáltatások

A szolgáltatások az áruktól elsősorban termelésük (megelőzi egy megállapodás) és nemzetközi kereskedelmük (egyidejűleg történik a termeléssel) jellemzőiben térnek el.

A publikációban tizenegy szolgáltatás csoport kerül megkülönböztetésre:

1. *szállítási szolgáltatások,*
2. *idegenforgalom [magán, üzleti idegenforgalom],*
3. *kommunikációs szolgáltatások,*
4. *építési-szerelési szolgáltatások,*
5. *biztosítási szolgáltatások,*
6. *pénzügyi szolgáltatások,*
7. *számítógépes és információs szolgáltatások,*
8. *szabadalmi és licenc-díjak,*
9. *egyéb üzleti szolgáltatások [reexport és egyéb kereskedelmi szolgáltatások, bérleti díj, egyéb üzleti, professzionális és technikai szolgáltatások (jogi képviselet, PR, fordítás, tolmácsolás, biztonsági szolgáltatások, stb.)],*
10. *személyes, kulturális és szórakoztatással kapcsolatos szolgáltatások [audiovizuális és ehhez kapcsolódó szolgáltatások, egyéb kulturális és szórakoztatással kapcsolatos szolgáltatások]*
11. *kormányzati szolgáltatások.*

Az adatátvétel a KSH-tól történik. Az idegenforgalmi adatok forrása a KSH által végzett határfelmérés, melynek során a külföldről hazatérő magyarokat és a hazautazó külföldieket kérdezik meg az utazások finanszírozása során felmerült kiadásokról. A többi szolgáltatásadat fő forrása egyrészt a külkereskedelmi szolgáltatásokat nyújtó, illetve igénybe vevő vállalkozások által kitöltött kérdőívek, másrészt adminisztratív források (pl. a kormányzati és a biztosítási szolgáltatások esetében).

A szállítmányozási szolgáltatások gyűjtött adatain az áruforgalom f.o.b./f.o.b. paritása következtében még egy plusz korrekciós tétel is szükséges, hiszen a gyűjtött adatokban csak az explicit módon megjelenő szállítmányozási díjak találhatók, azonban az áruforgalom kötött paritása következtében még implicit módon megjelenő szállítmányozási díjakkal is számolnunk kell. A pénzügyi mérlegben elszámolandó finanszírozási tétel egyenlegét az áruforgalom és a hozzá kapcsolódó szállítmányozási szolgáltatások esetében ugyanis a ténylegesen számlázott értékek összege, azaz a szerződéses paritás határozza meg. A szerződéses paritás és a f.o.b. paritás különbözetében pedig megjelennek olyan szállítmányozási tételek, amelyek rezidensek és nem rezidensek közötti tranzakcióként számolandók el. A KSH ezen korrekciós tételekre becslést készít, és a szállítmányozási szolgáltatások között adja át a fizetési mérleg részére.

A közvetítő kereskedelem (reexport) elszámolása a nemzetközi módszertannak megfelelően, nettó módon történik. A biztosítási szolgáltatások elszámolásakor csak a biztosítási díjba foglalt szolgáltatás⁴, s nem a teljes biztosítási díj kerül elszámolásra a szolgáltatások között (a fennmaradó rész⁵ a transzferek közé kerül).

Az idegenforgalmi adatoknál egy adott időszakra vonatkozóan egyszeri kérdőíves adatfelvétel történik, míg a szolgáltatás-külkereskedelemre vonatkozóan márciusban és szeptemberben revideálódhatnak visszamenőlegesen az adatok. Az MNB márciusi és szeptemberi publikációjában ezeket figyelembe veszi.

3. Jövedelmek

Megkülönböztetésre kerülnek a munkából származó jövedelmek (egy évnél rövidebb ideig alkalmazottak díjazása), a közvetlentőke-befektetésekhez, a portfólióbefektetésekhez, valamint az egyéb befektetésekhez kapcsolódó jövedelmek. A jövedelmeket eredményszemléletben számoljuk el a fizetésimérleg-statisztikákban.

3.1. Az egy évnél rövidebb ideig alkalmazottak díjazása

Itt kell elszámolni a rezidensek munkavállalóként kapott, illetve nem rezidens munkavállalók számára fizetett bruttó jövedelmeket.

A munkából származó jövedelmekre vonatkozóan 2008-tól a KSH adminisztratív források (személyi jövedelemadó, stb.) alapján készített becslését használja fel az MNB. Ez lényegesen magasabb, mint a korábbi években a pénzforgalmi adatok alapján számított értékek (melyekben csak a nettó jövedelem jelenhetett meg).

Az egy évnél rövidebb ideig alkalmazottak díjazására vonatkozó adatok 3 évre visszamenőleg revideálódnak, azaz az adat a tárgyévet követő 11. negyedévben lesz végleges.

A tőkebefektetésekhez kapcsolódó jövedelmeken belül a pénzügyi mérleg struktúrájához igazodva közöljük az egyes jövedelem elemeket:

3.2. Közvetlentőke-befektetésekhez kapcsolódó jövedelmek

A közvetlentőke-befektetések jövedelmei közé tartozik a részvény és egyéb részesedés jövedelme, mely tartalmazza az osztalékot és felosztott jövedelmet, illetve az újrabefektetett jövedelmet, valamint az egyéb tőkéhez kapcsolódó kamatjövedelem.

Az adatok forrását az MNB-nek benyújtott havi, negyedéves, illetve éves adatszolgáltatások biztosítják. A nemzetgazdasági szintű újrabefektetett jövedelmek meghatározása a tárgyévet követő év szeptemberétől az éves jelentések és a társaságiadó-bevallások adatai alapján történik. A tárgyévet követő szeptember végéig a részesedések jövedelme - és ezáltal az újrabefektetett jövedelem is - becslült adat. A becslés a befektetésállomány és a jövedelmezőség előrejelzésén alapul.⁶

3.2.1.1. Osztalék és felosztott jövedelem

Az osztalék a befektetések tulajdonosának járó felosztott jövedelem. Az osztalékot abban az időszakban kell elszámolni, amikor a tulajdonosok az osztalék megszavazásáról döntenek.

---

⁴ A biztosított által fizetendő bruttó díjak a biztosítása fenntartására, illetve a fizetendő biztosítási díj-kiegészítések.

⁵ Teljes bevétel a díjbevétel kiegészítésekkel együtt a szolgáltatási díj levonása után.

⁶ A becslés konzisztens az MNB *Inflációs Jelentésében* megjelenő előrejelzésekkel.

Az új adatgyűjtési rendszer bevezetésével, 2008-tól nyílt lehetőség arra, hogy a havi és negyedéves kérdőívek alapján a megszavazás időpontjában kerüljön sor az osztalék elszámolásra.⁷

A publikációs táblákban az osztalék és felosztott jövedelem soron a bevételen a rezidens befektetők külföldről kapott osztaléka, míg a kiadáson a külföldi befektetőknek járó osztalék látható.

3.2.1.2. Újrabefektetett jövedelem

Az újrabefektetett jövedelem a részvény és egyéb tulajdonosi részesedés után a tulajdonosoknak járó, felosztott jövedelmen (osztalékon) felüli jövedelemrész.

Az eredményszemléletű elszámolás következtében a részesedéshez kapcsolódó jövedelem értéke kizárólag az adott évben megtermelt jövedelemtől függ - lehet negatív is, ha a vállalat veszteséges volt -, tehát független a tulajdonosok osztalékfizetés mértékére vonatkozó döntésétől. Az adott időszakban keletkezett pozitív vagy negatív korrigált adózott eredmény és az adott időszakban megszavazott osztalék különbsége az újrabefektetett jövedelem. Mivel osztalékot nem csak az adott időszaki eredmény terhére lehet megszavazni, ezért az újrabefektetett jövedelem pozitív vállalati eredmény mellett is lehet negatív, kifejezve azt a tényt, hogy a tulajdonos a vállalat saját tőkéjével szemben, azt csökkentve növelte a vállalatból kivont jövedelmét.⁸

Az elszámolás technikájából következően, a jövedelemmérleg egyenlegét nem befolyásolja a jövedelem felosztásáról hozott döntés, mivel ellenkező előjellel jelenik meg ugyanaz az összeg osztalékként és újrabefektetett jövedelemként. A folyó fizetési mérleg visszaforgatott profit miatti nagyobb hiánya mindig automatikusan finanszírozódik a pénzügyi mérlegben, pótlólagos forrásbevonást nem igényel.

A közvetlentőke-befektetések jövedelmeinek meghatározásához a vállalati jövedelmek mérésében két megközelítés ismeretes: a jövedelem elszámolása minden eredményelemet - így pl. az árfolyamnyereséget, illetve - veszteséget, a követelés leíráshoz kapcsolódó veszteséget is - magában foglaló (all inclusive concept), illetve csak az ezek nélküli, normál üzletmenethez kapcsolódó vállalati eredményt figyelembe vevő (current operating performance concept - COPC). 2008-ig a fizetésimérleg-statisztika a minden eredményelemet tartalmazó jövedelemelszámolást alkalmazta. A 2008-tól bevezetett, részletesebb információkat begyűjtő vállalati kérdőívek révén lehetségessé vált a normál üzletmenethez szorosan nem kapcsolódó jövedelemelemek kiszűrése, így a nemzetközi statisztikai módszertani ajánlások által javasolt COPC-korrekciók alkalmazása.

3.2.2. Egyéb jövedelmek

A közvetlentőke-befektetésen belül a tulajdonosi részesedésen kívüli egyéb követeléseken és tartozásokon keletkező kamat típusú jövedelmek az eredményszemléletű elszámolásnak megfelelően folyamatos jövedelemáramlásként jelennek meg a folyó fizetési mérlegben. Az adott időszakra elszámolt, de még ki nem fizetett kamatok a megfelelő instrumentumkövetelés vagy -tartozás során ezzel párhuzamosan állománynövekedésként kerülnek elszámolásra. A kamatfizetés (pénzügyi rendezés) időpontjában az adott pénzügyi eszközön pedig állománycsökkentő tranzakciót mutat ki a statisztika a pénzügyi mérlegben.

Az egyéb jövedelmek tartalmazzák a hitelekre, a hitelviszonyt megtestesítő értékpapír-követelésekre és tartozásokra elhatárolt kamatozatot, továbbá az elszámolási, cash-pool számlákra kapott és fizetett

---

⁷ A 2008 előtti időszakokra a megszavazott osztalék tényleges nagyságára csak az éves kérdőívekből volt információnk, ezért a megszavazott osztalék éven belüli eloszlása becslés alapján történt.

⁸ A BPM6 szerint a tartalékból fizetett osztalékot (rendkívüli osztalék/superdividend) nem osztalékként, hanem tőke kivonásként kell majd elszámolni a pénzügyi mérlegben. A rendkívüli osztalék kivételes jellegét mutatja, hogy nagysága kiugró a megszokott osztalék- és jövedelemszinthez képest. A megszokott jövedelemszint feletti többletet kell tőke kivonásként kimutatni.

kamatokat. A bevételek mindig a követelésekhez kapcsolódó, míg a kiadások a tartozáshoz kapcsolódó kamatokat mutatják.

A jövedelmeket az alapján is megbontjuk, hogy a kamat alapjául szolgáló követelés vagy tartozás az állományi statisztikákban melyik irányú befektetésen (Magyarországon vagy külföldön) került elszámolásra.

A közvetlentőke-befektetések jövedelmeinek ország- és ágazati bontása megtalálható az MNB honlapon a működőtőke-kiadvány táblázatai elnevezésű excel fájlban (elkülönítve az osztalékra, az újrabefektetett jövedelemre és a kamatokra).

3.3. Portfólióbefektetések jövedelmei

Portfólióbefektetések jövedelmeiként az ide tartozó részvények és egyéb részesedések, a kötvények, illetve a pénzüpi eszközök jövedelmét számoljuk el.

A portfólióbefektetések után járó eredményszemléletű kamatokat az értékpapír-statisztikából vesszük át. A váltók és a nem értékpapírban megtestesülő, 10% alatti részesedések megfigyelése a fizetésimérleg-adatgyűjtésekből, közvetlen vállalati kérdőívek segítségével történik.

A 10% alatti tulajdonosi részesedéshez kapcsolódó jövedelmek elszámolására az osztalék kifizetésének időpontjában kerül sor, újrabefektetett jövedelmeket itt nem számolunk el.

3.4. Egyéb befektetések jövedelmei

Egyéb befektetések jövedelmeiként a hitel, betét és egyéb követelésekre járó kamatbevételek illetve tartozásokra fizetendő kamatkiadások jelennek meg.

Az adatok forrását az érintett gazdasági szereplők havi és negyedéves jelentései szolgáltatják.

A háztartások esetében becslést adnak rendelkezésre, melyek a magyar magánszemélyek éves kamatjövedelmeiről információt szolgáltató országok által a NAV részére a 2003/48/EK tanácsi irányelv alapján átadott adatok felhasználásával készülnek.⁹

4. Viszonyatlan folyó átutalások

A folyó transzfer közvetlenül a rendelkezésre álló jövedelem nagyságát érinti. Egyaránt ölthet pénzbeli vagy dologi formát. Általában kis összegű, rendszeres átutalásokról van szó. A folyó transzferek között kell elszámolni minden olyan viszonyatlan átutalást, ami nem tőketranszfer.

Az államháztartás és a lakosság folyó transzfereire a KSH szolgáltat adatokat (segélyszállítmányok a külkereskedelmi termékforgalmi statisztikából), míg a többi szektor esetében a KSH adatszolgáltatása mellett a közvetlen vállalati jelentésekből származó adatok kerülnek be a fizetési mérlegbe.

A fizetési mérleg 2009 szeptemberéig az Európai Uniótól kapott átutalásokat pénzforgalmi szemléletben tartalmazta, azaz a Bizottságtól érkező források beérkezésük időpontjában viszonyatlan folyó vagy tőketranszfer-bevételeként kerültek elszámolásra. Ekkor azonban e területen is eredményszemléletű elszámolásra tértünk át, tehát az EU-transzfereket a felhasználásuk időpontjában számoljuk el viszonyatlan (folyó vagy tőke-) átutalásként. Ezt az elszámolást 2004-ig

---

⁹ Savings directive <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:157:0038:0048:en:PDF>, illetve magyarul Irányelv a megtakarításokból származó kamatjövedelem adóztatásáról: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2003L0048:20040804:HU:PDF>

visszamenőlegesen vezettük át az adatokon. Egy másik fontos változás az adatok szektorbontását érintette: az EU-transzfereket közvetlenül a végső kedvezményezett bevételeként kell elszámolni.

A KSH a munkavállalói jövedelmekhez kapcsolódó transfereket (jövedelem- és vagyonadók, tb-hozzájárulások, munkavállalói hazautalások, illetve pénzbani társadalmi juttatások) a revíziós politikája szerint csak 3 év után tekinti véglegesnek, vagyis a tárgyévet követő 11. negyedévben, addig azok adatai módosulhatnak.

II. *Tőkemérleg*

A folyó fizetési mérlegtől világosan elkülönülő, s a felhalmozási számlák részét képező **tőkemérleg** egyrészt a viszonzatlan tőkeátutalásokat, másrészt a nem-termelt, nem-pénzügyi eszközök tulajdonjogának értékesítéséhez kapcsolódó bevételeket, kiadásokat tartalmazza. A viszonzatlan folyó- és tőkeátutalások között számoljuk el az Európai Uniótól kapott, illetve oda fizetett átutalásokat.

5. Viszonzatlan tőkeátutalások

Tőketranszferként a beruházási támogatásokat, az ingyenesen juttatott állóeszközöket, illetve azon adósságelengedést számoljuk el, amely az adós és hitelező közötti kölcsönös megállapodás alapján történik. A tőketranszfer a tranzakcióban részt vevő felek reál vagy pénzügyi vagyonának állományát változtatja meg. S bár nem kizárólagos jellemzőjük, de a tőketranszferek általában nagy összegű, nem rendszeres átutalások.

Az államháztartás szektorra és az egyéb szektorokra külön publikáljuk a viszonzatlan tőkeátutalások egyenlegét. Az adatok forrása megegyezik a viszonzatlan folyó átutalásoknál használtakkal.

6. Nem-termelt, nem-pénzügyi javak forgalma

E tétel az immateriális vagyonelemek tulajdonjogának adásvételéhez kapcsolódó tranzakciók elszámolására szolgál.

Az adatok forrását a külfölddel kapcsolatban álló gazdasági szereplők által az MNB részére nyújtott közvetlen jelentések adják.

III. *Pénzügyi mérleg*

A pénzügyi mérleg azt mutatja, hogy a folyó fizetési mérleg és a tőkemérleg együttes aktívuma (nettó finanszírozási képesség) milyen pénzügyi eszközök változásában testesül meg, illetve hiányát (nettó finanszírozási igény) mely pénzügyi eszközök finanszírozzák. A pénzügyi mérleg funkcionális bontásban tartalmazza a tőkeműveleteket, azaz megkülönbözteti a közvetlentőke-befektetésekhöz, a portfólióbefektetésekhöz, a pénzügyi derivatívákhoz, az egyéb befektetésekhöz és a nemzetközi tartalékokhoz kapcsolódó tranzakciókat. A folyó fizetési mérleg és a tőkemérleg együttes aktívuma/passzívuma megegyezik a - nemzetközi tartalékot is tartalmazó - pénzügyi mérleg ellenkező előjelű egyenlegével.

Tehát a nemzetközi tartalék egyfelől a pénzügyi mérleg része, ugyanakkor prezentációs szempontból a teljes fizetési mérlegen kívül jelenik meg, ahogy az a tábláinkban látható. A pénzügyi mérleg ugyanis azt mutatja, hogy milyen módon történik a folyó és tőkemérlegben szereplő tranzakciók finanszírozása.

Amennyiben például a folyó fizetési mérleg és a tőkemérleg egyenlege deficitese, akkor vagy valamely - esetleg több - pénzügyi instrumentum nettó követelését kell csökkenteni, vagy a nemzetközi tartalékokat kell igénybe venni.

A fizetésimérleg-módszertan a nemzetközi tartalékok közé azon likvid eszközöket sorolja be, amelyek a monetáris hatóság által ellenőrzöttek és számára azonnal elérhetőek: fizetési problémák esetén közvetlenül fizetésre fordíthatók, illetve közvetett módon - devizapiaci intervenció útján a nemzeti valuta árfolyamának befolyásolásával - felhasználhatók ezen fizetési nehézségek intenzitásának csökkentésére, vagy ezektől eltérő egyéb célokra szabadon igénybe vehetők. A fizetési mérleg nemzetközi tartalékok nélküli egyenlege mutatja meg, hogy többlet vagy hiány keletkezett a finanszírozásban, és az egyenlegnek megfelelően a tartalékok szintjének változásával áll vissza az egyensúly.

A külfölddel szembeni befektetési pozíció pénzügyi instrumentumok szerinti szerkezete megegyezik a pénzügyi mérleg szerkezetével, és összhangban van a folyó fizetési mérleg befektetések jövedelme kategóriájának csoportosításával. Ezzel biztosítható a forgalmi és állományi adatok közötti összhang, illetve az egyes befektetési kategóriákhoz kapcsolódó jövedelmek konzisztens elszámolása.¹⁰

A publikált állományi tábla a pénzügyi mérleg struktúrájának megfelelő pénzügyi instrumentumokat tartalmazza:

1. a nemzetközi tartalékokat (ebből: monetáris arany),
2. a közvetlentőke-befektetéseket (részvény, egyéb részesedés és újrabefektetett jövedelem; egyéb tőke),
3. a portfólióbefektetéseket (részvény és egyéb részesedés, kötvények, pénzügyi eszközök),
4. a pénzügyi derivatívákat és
5. az eredeti lejárát szerint bontott egyéb befektetéseket.

7. Közvetlentőke-befektetések

A közvetlentőke-befektetés egy adott gazdaság rezidens természetes vagy jogi személyének egy másik gazdaság rezidens gazdálkodó egységében való tartós érdekeltségét és a vállalatirányításban való meghatározó részvételét feltételezi.

A közvetlentőke-befektetések *részvény és egyéb részesedések* tranzakciós adatai havi és negyedéves adatszolgáltatói kérdőíveken, míg az állományi adatok éves kérdőíven alapulnak¹¹. Az *egyéb tőkemozgásoknál* a forgalmi és állományi adatok a havi és a negyedéves kérdőívek alapján állnak elő. A negyedéves és éves kérdőívet kitöltők mintájába értékhatár alapján kerülnek be a vállalatok.

A részvény és egyéb részesedés soron elszámolásra kerülő ingatlanbefektetés-adatok 2008-tól becsléssel állnak elő.

A külföldiek magyarországi részvény, egyéb részesedés és újrabefektetett jövedelem formájában megvalósult befektetéseinél a kérdőívek adatait teljeskörűsítjük azon cégek adataival, amelyek esetén a társasági adóbevallás adatbázisában a nem rezidens tulajdoni hányad eléri a 10%-ot, de a cég nem küldött éves kérdőívet. A fizetésimérleg-statisztikában egyedül a külföldiek magyarországi részvénybefektetése esetében áll rendelkezésre olyan külső adatforrás, amely lehetővé tesz teljeskörűsítést.

---

¹⁰ Kivéve a nemzetközi tartalékeszközökön keletkező jövedelmek elkülönült bemutatását, amely csak a BPM6-ban jelenik meg kiegészítő tételként.

¹¹ Az év közbenső időszakaiban, illetve az éves kérdőívek publikálásáig (t+9 hónap) az állományok a megelőző évi állományi adatok, valamint a havi tranzakciós, átértékelődési és egyéb állományváltozás adatok összegeként keletkeznek.

A közvetlentőke-befektetéseknél az elsődleges osztályozási szempont nem a tartozás-követelés, hanem a befektetés irányára szerinti besorolás. Ennek megfelelően közöljük a közvetlentőke-befektetéseket Magyarországon, illetve külföldön bontásban, amelyeket tovább bontunk részvény és egyéb részesedésre, újrabefektetett jövedelemre, illetve egyéb tőkemozgásokra.¹²

7.1.1.1. Közvetlentőke-befektetések külföldön részvény és egyéb részesedés forgalomként számoljuk el a rezidens befektető külföldi vállalatban történő jegyzett tőke és tőketartalék emelését, illetve csökkentését, továbbá ha a rezidens befektető nem rezidens társaságban részesedést szerez vagy értékesít.

7.2.1.1. Közvetlentőke-befektetések Magyarországon részvény és egyéb részesedés forgalomként számoljuk el a külföldi befektető Magyarországon létrehozott vállalatban történő jegyzett tőke és tőketartalék emelését, illetve csökkentését, továbbá ha a külföldi befektető rezidens társaságban részesedést szerez vagy értékesít.

2008-tól a külföldi befektetők közötti tranzakciók is elszámolásra kerülnek (egyik befektető esetén állománynövekedésként, a másik befektető esetén pedig állománycsökkenésként).

7.1.1.2. és 7.2.1.2. Közvetlentőke-befektetések Magyarországon újrabefektetett jövedelem

A *közvetlentőke-befektetések külföldön újrabefektetett jövedelem* egyenlege megegyezik a folyó fizetési mérlegben bevételként elszámolt újrabefektetett jövedelemmel, míg a *Közvetlentőke-befektetések Magyarországon újrabefektetett jövedelem* egyenlege a folyó fizetési mérlegben kiadásként elszámolt újrabefektetett jövedelemmel egyezik meg.¹³

Az újrabefektetett jövedelemben az adózott eredmény nagyságát korrigáló COPC korrekcióval azonos összegben, de ellentétes előjellel a részvény és egyéb részesedésen árváltozást, deviza árfolyamváltozást vagy egyéb állományváltozást számolunk el a korrekció típusától függően.

A részvény és egyéb részesedés követelés és tartozás állományok értékelése a tőzsdei vállalatok esetében piaci értéken történik, a nem tőzsdei vállalatok esetén az értékelés alapja a rezidensek külföldi befektetésénél a külföldi vállalkozás, a nem rezidensek magyarországi befektetésénél pedig a magyar vállalkozás mérlegében szereplő saját tőkéje.

A nemzetközi módszertani elvárásoknak megfelelően, a publikált közvetlentőke-befektetés adatok ágazati bontása a *tranzakciónál a rezidens fél ágazatát* mutatja, azaz a külföldiek magyarországi befektetéseinél a befektetés tevékenységét jelzi, míg a rezidensek külföldi befektetéseinél a befektető ágazatát. Az állományok esetében az ágazati bontás a *befektetés ágazatát jelzi*, azaz az ágazati bontás a külföldiek magyarországi befektetéseinél a forgalommal azonos módon a rezidens befektetés ágazatát mutatja, míg a rezidensek külföldi befektetéseinél a nem rezidens befektetések ágazatát. Tehát a rezidensek külföldi befektetéseinél a tranzakciók és állományok ágazati bontása nem összehasonlítható.¹⁴

---

¹² Az általában kiemelt felhasználói érdeklődés miatt a közvetlentőke-befektetésekkel kapcsolatos különböző bontású és gyakoriságú statisztikák külön oldalon összegyűjtve is elérhetők az MNB honlapon az következő címen:

http://www.mnb.hu/Statisztika/statisztikai-adatok-informaciok/adatok-idosorok/vii-kulkereskedelem/mnbhu_kozetlen_tokebef

A speciális célú vállalatok (SCV-k) tevékenysége a fizetésimérleg-statisztikán belül leginkább a közvetlentőke-befektetések instrumentumait érinti, ezért az adatok megtalálhatók a speciális célú vállalatok nélkül és velük együtt.

¹³ A BPM6 fogalmilag megkülönbözteti a jövedelemmérlegben elszámolandó *újrabefektetett jövedelmet* (reinvested earnings) és a pénzügyi mérlegben megjelenő „másik lábat”, amit a *jövedelmek újrabefektetésének* (reinvestment of earnings) nevez.

¹⁴ Ez a nemzetközi előírás az adatok korlátozott elérhetőségét vette figyelembe, sok országban a tranzakciónál nem tudják a nem rezidens fél tevékenységére vonatkozó adatot begyűjteni.

7.1.2. és 7.2.2. Egyéb tőkeozgások

A nemzetközi módszertannak megfelelően valamennyi 10%-ot elérő vagy afeletti tulajdonhányad-szerzés a közvetlentőke-befektetések kategóriába tartozik. Amennyiben ez a befektetői viszony fennáll, akkor a fizetésimérleg-statisztikában a befektető és a befektetéssel létrehozott vállalkozás közötti tulajdonosi részesedésen túlmenően az azon kívüli hitel- és egyéb finanszírozási kapcsolatokat is ezen a kategórián belül számoljuk el (egyéb tőke). Ennek megfelelően olyan tőkeozgásokat is közvetlentőke-befektetésként kell kimutatni, amelyek adósságtípusú pénzügyi instrumentumhoz kapcsolódnak, s nem feltétlenül jelentenek hosszú lejáratú finanszírozási forrást a vállalkozás számára, mint például a vállalatcsoporton belüli napi pénzügyi elszámolások keretében mozgó rövid lejáratú pénzek (cash-pooling, zero balancing, kereskedelmi hitel). Azaz, az *egyéb tőkeozgások* a közvetlen tőkebefektetővel vagy a közvetlentőke-befektetéssel, illetve a közvetett tulajdonosi viszonyban lévő, egyéb cégcsoporttagokkal szembeni részvény és egyéb részesedésen kívüli követeléseket és tartozásokat is tartalmazzák.

Az egyéb tőkeozgások 1995-től az anya- és leányvállalatok közötti - alaptőkétől független - egyéb hitelkapcsolatokat tartalmazzák.¹⁵ 2002-től a vállalatcsoporton belüli elszámolóközponttal szembeni pénzmozgások is az egyéb tőkeozgások között kerülnek kimutatásra.¹⁶ 2008-tól pedig a vállalatcsoporton belüli, egyéb cégcsoporttagokkal kapcsolatos követelések és tartozások teljes egészében itt kerülnek számbavételre.

Az egyéb tőkén belül megkülönböztetjük az osztalék miatti követeléseket és tartozásokat, a hiteleket, az elszámolási számlát, a cash-poolt, a kereskedelmi hiteleket, a hitelviszonyt megtestesítő értékpapírokat, illetve az egyéb követeléseket és tartozásokat, ideértve a befizetett, de be nem jegyzett tőke miatti tartozásokat és követeléseket is. A fenti instrumentumok közül kereskedelmi hiteleket csak 2008-tól számolunk el a közvetlentőke-befektetéseken belül, ugyanakkor a bankok és egyéb pénzügyi közvetítők anyavállalataikkal, illetve leányvállalataikkal szembeni követeléseik és tartozásaik 2008-tól nem a közvetlentőke-befektetések, hanem az egyéb befektetések között kerülnek elszámolásra.

Az egyéb cégcsoporttagokkal (testvérvállalatokkal) kapcsolatos követeléseket és tartozásokat az alapján soroljuk be az egyes befektetési irányokhoz, hogy van-e külföldi közvetlentőke-befektetője (anyavállalata), külföldi közvetlentőke-befektetése (leányvállalata) az adatszolgáltatónak.

Ha az adatszolgáltatónak

- van külföldi anyavállalata, de nincs külföldi leányvállalata, illetve ha külföldi anya- és leányvállalata is van, akkor a követeléseket és a tartozásokat is a közvetlentőke-befektetés Magyarországon,
- csak külföldi leányvállalata van, akkor a követeléseket és a tartozásokat is a közvetlentőke-befektetés külföldön,
- nincs sem külföldi anyavállalata, sem külföldi leányvállalata - például a vállalat külföldi tulajdonú rezidens cég tulajdonában van -, akkor a követeléseket a közvetlentőke-befektetés külföldön, a tartozásokat pedig a közvetlentőke-befektetés Magyarországon instrumentumon

számoljuk el.

---

¹⁵ Ezt megelőzően közvetlentőke-befektetésként csak a tulajdonosirészesedés-szerzéshez kapcsolódó tranzakciók kerültek elszámolásra, a tulajdonosi hitelek a közép- és hosszú lejáratú tőkeozgások között szerepeltek.

¹⁶ Korábban ezek a tranzakciók és a kapcsolódó állományok az egyéb befektetések között szerepeltek.

Az egyéb tőkemozgásokat 2008 előtt csak a pénzforgalom alapján lehetett elszámolni, az állományok a forgalom és átértékelődések kumulálásával, összegzésével keletkeztek. Ezért az állományokra nem állt rendelkezésre ország- és ágazati bontású adat. 2008-tól, az új adatgyűjtési rendszer bevezetésétől az egyéb tőkeállományok adata is az adatszolgáltatók által jelentett adat, így az ország- és ágazati bontás előállítható.

8. Portfóliobefektetések

Ezen kategórián belül értékpapírokba és 10% alatti részesedésekbe történő befektetések kerülnek elszámolásra.

A részvény és egyéb részesedés soron a 10% alatti részvény és részesedéseket, valamint - százalékos határtól függetlenül - a befektetési jegyeket mutatjuk ki. A kötvények között az eredeti lejárat szerint éven túli, pénzügyi eszközként az egy évnél nem hosszabb lejáratú, hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok jelennek meg.

Az adatok elsődleges forrása az értékpapír-statisztika, amely a magyar letétkezelők és közvetlen vállalati kérdőívek jelentései alapján értékpapíronként figyeli meg a külföldi tulajdonban levő magyar, illetve a magyar tulajdonban levő külföldi értékpapír állományokat. A letéti adatok kiegészülnek a rezidens tulajdonosok által jelentett, nem belföldön letétkezelt értékpapírjaik állományával. A tranzakciók az állományváltozásokból számolódnak, az ár- és árfolyamváltozások hatásának kiszűrésével.

Az értékpapír-statisztikai rendszerből származó adatokat kiegészítő jelentést felhasználva állítjuk elő a publikált adatokat. A váltók és a nem értékpapírban megtestesülő, 10% alatti részesedések megfigyelése a fizetésimérleg-adatgyűjtésekből, közvetlen vállalati kérdőívek segítségével történik.

A háztartások külföldi értékpapír-tulajdona esetében - a háztartások közvetlen háztartási megkérdezésének hiányában - csak a belföldi letétkezelőknél megjelenő értékpapír-követelésekről van jelentett információ, ezért a külföldön letétkezelt vagy egyéb módon őrzött értékpapírok állományát és forgalmát becsléssel egészítjük ki.

A 2011. szeptemberi publikációval egyidejűleg 2008 és 2010 között módosultak a portfóliobefektetéseken belül a tartozás állományok és tranzakciók, mivel a repó és értékpapír-kölcsön ügyletekben szereplő magyar államkötvények, diszkontkincstárjegyek, banki és vállalati részvények letéti tulajdonosuk helyett a közgazdasági tulajdonosuknál kerülnek elszámolásra. Ezt megelőzően a portfóliobefektetés adatok - az MNB és a kormányzati szektor kivételével - tartalmazták az értékpapír-visszavásárlási (repó) megállapodás vagy értékpapír-kölcsönzés keretében átmeneti időre tulajdonost váltó értékpapírok állományát és forgalmát is.

9. Pénzügyi derivatíva

A derivatívák esetében a pozitív és negatív értékű pozíciókhoz (követelés és tartozás) kapcsolódó tranzakciók egyenlegét külön, 4 szektoros bontásban jelenítjük meg a publikációkban.

Az adatok forrását a gazdasági szereplők saját állományaira és tranzakcióira vonatkozó jelentések képezik. 2008-tól az egyéb szektorok nem rezidensekkel szemben fennálló derivatíva követelése és tartozásai tartalmazzák a pénzügyi alapok nélküli befektetési alapok összesített mérlegadataiból (F04 jelentés) becsült tranzakciókat is. Az államháztartás, a hitelintézetek és az MNB a pénzügyiderivatíva-állományokat már korábban is az ügyletek piaci áron történő kiértékelése alapján jelentették. Az egyéb szektorok pénzügyiderivatíva-pozícióinak értékéről 2008-tól rendelkezünk hasonló információval.

Pénzügyderivatíva-tartozásként mutatjuk ki a kiírt opcióért kapott prémiumot, a pozíció kiértékeléskor negatív értéket mutató derivatívákkal kapcsolatos tranzakciókat, a negatív értékű derivatív pozíció végleges lezárása miatti tranzakciókat és a kiírt opció érvényesítése folytán fizetett összegeket.

Pénzügyderivatíva-követelésként számoljuk el a vásárolt opcióért fizetett prémiumot, a pozíció kiértékeléskor pozitív értéket mutató derivatívákkal kapcsolatos tranzakciókat, a pozitív értékű derivatív pozíció végleges lezárása miatti tranzakciókat és a vásárolt opció érvényesítése folytán kapott összeget.

Nyitott határidős ügylet esetén követelést kell kimutatni, ha az időszak végén érvényes piaci áron történő lezárásakor a derivatív pozíció értéke pozitív lenne, s tartozást, ha negatív. Az opció lejártáig az opció jogosultja mindig követelést mutat ki, míg az opció kiírója tartozást.

10. Egyéb befektetések

Az egyéb befektetések a közvetlentőke-befektetések, a portfólióbefektetések, illetve a nemzetközi tartalékok közé be nem sorolt pénzügyi instrumentumokkal végzett tranzakciókat tartalmazzák, eredeti lejárat szerinti, egy évnél nem hosszabb (rövid), illetve éven túli (hosszú) bontásban.

Az adatok forrását a külfölddel kapcsolatban álló gazdasági szereplők közvetlen jelentései biztosítják. 2008-tól az egyéb szektorok nem rezidensekkel szemben fennálló, egy évnél nem hosszabb lejáratú betéti követeléseik tartalmazzák a pénzügyi alapok nélküli befektetési alapok összesített mérlegadataiból (F04 jelentés) számított tranzakciókat is.

A háztartások esetében a külföldi jegybankok monetáris statisztikájában szereplő, magyar háztartások hitel- és betét állományára vonatkozó adatok felhasználásával becsült adatok állnak rendelkezésre.

A 2008 előtti adatokban a nem pénzügyi vállalatok testvérvállalatokkal bonyolított tranzakcióit az egyéb befektetések tartalmazzák. 2008-tól ezeket a közvetlentőke-befektetések között mutatjuk ki.

Az *egyéb befektetések követeléseik* között a készpénz (valutakészlet), a nem rezidenseknél vezetett fizetési (pénzforgalmi) számlák, illetve külföldi bankoknál elhelyezett betétek, nem rezidenseknek nyújtott hitelek, ideértve a pénzügyilízing- és repóügyleteket is, kereskedelmi hitelek (a külföldi szállítóknak nyújtott előlegek és halasztott fizetéssel történt exportszállítások) és egyéb követelések (úton lévő tételek, nemzetközi szervezetekben szerzett 10% alatti részesedések, negatívba fordult kereskedelmihitel-tartozások) forgalmi találhatók.

Az *egyéb befektetések tartozásai* között a nem rezidensek részére vezetett fizetési (pénzforgalmi) számlák, illetve külföldiek által elhelyezett betétek, nem rezidensektől felvett hitelek, ideértve a pénzügyilízing- és repóügyleteket is, kereskedelmi hitelek (a külföldi vevőktől kapott előlegek és halasztott fizetéssel történt importszállítások) és egyéb tartozások (úton lévő tételek, negatívba fordult kereskedelmihitel-követelések) forgalmi találhatók.

IV. *Tévedések és kihagyások egyenlege*

A gyakorlatban a fizetésimérleg-statisztika nem építhet az egyes elemi üzletesemények megfigyelésére. A „Tévedések és kihagyások” (NEO) sor tartalmazza azt a statisztikai hibát, amely a fizetési mérlegben az eltérő adatforrások (közvetlen jelentések, KSH és értékpapír statisztikák beépítése, stb.), esetenként aggregált információk felhasználása miatt keletkezik. A sor utólagosan és formailag teremti meg a kettős

könyvelés elvének való megfelelést - azaz a tartozik és követel oldal egyezőségét - a fizetési mérleg egészének szintjén.

VI. A nemzetközi tartalékok változása

A nemzetközi tartalékok a jegybank azon nem rezidensekkel szembeni likvid devizaeszközeit tartalmazzák, amelyeket fizetési problémák esetén közvetlenül felhasználhat, illetve közvetett módon a devizapiaci intervenció keretében a nemzeti valuta árfolyamának befolyásolására fordíthat, vagy ezektől eltérő egyéb célokra szabadon igénybe vehet.

A nemzetközi tartalékok a nemzetközi módszertannak megfelelően tartalmazzák

- a monetáris aranyat,
- a különböző likvid devizaköveteléseket (valuta, folyószámla, likvid betétek, értékpapírok stb.),
- az SDR-t,
- az IMF-fel szembeni tartalékpozíciót.

Az adatok forrása az MNB mérlege.

A tartalékváltozás az értékpapírok esetében az átértékelődéstől és egyéb állományváltozástól megtisztított állományváltozás alapján számítható, míg a folyószámla, monetáris arany, SDR, betét, egyéb követelések esetében a tranzakciók egyenlege az MNB által közvetlenül jelentett adat. Az aranyat és az értékpapírokat is piaci értéken publikáljuk.